

El poble

Ascensió i caiguda de la classe obrera britànica (1910-2010)

Selina Todd

El poble

Ascensió i caiguda de la classe obrera britànica (1910-2010)

institutió
alfons el magnànim
centre valencià
d'estudis i d'investigació
VALÈNCIA, 2019

Adés & Ara- 9

Selina Todd

El poble: Ascensió i caiguda de la classe obrera britànica (1910-2010)

Compost amb lletra Linotype Syntax® i imprés
sobre paper Claret 1.27 Literatura Color 03 de 90 g/m²

Traducció de Rubén Luzón

Edició original: Selina Todd. *The People: The Rise and Fall of the Working Class, 1910-2010*. Londres: John Murray (Publishers), 2014. Postfaci Selina Todd © 2015

© 2019, de la traducció: Rubén Luzón Díaz

© 2019, John Murray (Publishers)
Tots els drets reservats

© 2019, d'aquesta edició:
Institució Alfons el Magnànim
Centre Valencià d'Estudis i d'Investigació
Corona, 36 — 46003 València
Tel.: +34 963 883 169
iam@alfonselmagnanim.com
www.alfonselmagnanim.net

Disseny de la coberta: Espai Paco Bascuñán

ISBN: 978-84-7822-811-9

Dipòsit legal: V-1436-2019

Maquetació: Gráficas Papallona

Impressió:

Dedicat a Andrew Davies

I a la memòria de Jack Hirst (1936-2012)

Continguts

Introducció 11

PART I. Criats (1910-1939) 25

1. El desafiament dels criats 27
2. Bel·ligerants de cabellera curta 53
3. Enemics interiors 77
4. Subsidis d'atur 99
 - Interludi I. Ha nascut una estrella 149
5. Política a la sala de ball 155

PART II. El poble (1939-1968) 181

6. La guerra del poble 183
 - Interludi II. Sobre «el Lloyd George» 227
7. Noves Jerusalem 231
 - Interludi III. Alliberar el poble 259
8. Comunitats 265
 - Interludi IV. Amor i matrimoni 297
9. No hem estat mai tan bé 303
 - Interludi V. La societat opulenta 325
10. L'edat d'or de la Grammar School 329
11. Herois de classe obrera 361
 - Interludi VI. Gastar, gastar i gastar 377
12. ¿Una nova classe mitjana? 385
 - Interludi VII. Mirant de prosperar 409

PART III. Els desposseïts (1966-2010) 415

13. Una nova Gran Bretanya 417
14. Problemes i conflictes 452
 - Interludi VIII. Retorn a Castleford 476

15. Temps difícils 480

16. Una societat sense classes 510

Epileg 544

Postfaci. L'estat en què ens trobem (2011-2015) 554

Agraïments 617

Bibliografia selecta 621

Índex temàtic i onomàstic 637

Introducció

La noció de classe social ha unit i dividit la Gran Bretanya des de la revolució industrial. L'ha unida, perquè la classe és àmpliament acceptada com un fet de la vida britànica per antonomàsia, una herència i un llenguatge que tots podem compartir. L'ha dividida, perquè la classe no és una tradició romàntica o una idiosincràsia graciosa, sinó que és produïda per l'explotació en un país on una elit minúscula ha estat la posseïdora de la major part de la riquesa. L'any 1910, quan comença aquest llibre, la immensa majoria dels britànics constituïen el que es coneix com a classe obrera «tradicional» —tothom qui treballava amb les mans—, i per més que un segle després això hagués deixat de ser així, el 2010 la majoria de la gent encara es considerava part de la classe obrera. Ací explique la història d'aquesta gent.

Els anys que van transcórrer entre el 1910 i el 2010 van constituir el segle de la classe obrera. Durant la revolució industrial, la classe obrera «va estar present en la seua pròpia formació», en paraules de l'historiador E. P. Thompson: miners i artesans es van unir per tal de promoure els seus propis interessos i desafiar els dels seus patrons.¹ Però va ser en el segle xx que la majoria dels britànics van arribar a considerar-se a si mateixos com a persones de classe obrera, i a ser tractades com a tals pels polítics i la premsa. Va ser en aquell segle, també —i específicament durant, i després de, la Segona Guerra Mundial—, que la classe obrera es va convertir en «el poble», els interessos del qual eren sinònims dels de la mateixa Gran Bretanya.

Aquesta classe obrera estava composta en gran mesura pels treballadors manuals i les seues famílies —miners, estibadors, obrers siderúrgics i treballadors domèstics—, així com pels treballadors d'oficina de grau inferior, com ara mecanògrafs, secretaris, xics dels encàrrecs i missatgers. Van constituir més de tres quartes parts del poble britànic fins al 1950, i en van ser més de la meitat, encara, fins al 1991. Després hi havia el gran nombre de treballadors no manuals —infirmers, tècnics i oficinistes de grau superior— que van triar identificar-se com a membres de la classe obrera en virtut dels seus orígens familiars i perquè creien que treballar per a guanyar-se la vida significava que tenien més en comú amb altres assalariats que no pas amb els patrons o els líders polítics. La gent de classe obrera, per tant, configurava la major part de la societat britànica al llarg del segle xx i una vegada començat el xxi. Per contrast, els proveïdors d'ocupació constituïen solament el 3 % de la població activa en la dècada del 1900, i només el 4 % en el tombant de mil·lenni.² Aquest llibre tracta de la manera com aquesta situació desigual va afectar les vides de les persones i de com la gent corrent es va adaptar a les circumstàncies en què es va trobar, hi va oposar resistència i les va modificar.

El poble posa al descobert una franja enorme i amagada del passat de la Gran Bretanya, però és també una història íntima. Va començar com un intent, per part meua, d'investigar sobre la història d'una família: la meua pròpia. La meua mare, Ruth, va ser una més entre sis germans que van nàixer a Leeds en els anys quaranta. El seu pare, Fred Hirst, era soldador, i la seua mare, Jean, en companyia de Nancy, la seua millor amiga, havia canviat les cues de l'atur de l'Escòcia d'entreguerres per la bona vida de treball a les botigues de la cadena Woolworths, a Leeds. Els Hirst van viure a Hunslet, el mateix districte industrial d'on era natural Richard Hoggart, autor de *The Uses of Literacy* [*Els usos de l'alfabetització*]. Però l'experiència dels Hirst no reflectia l'idil·li romàntic de respectabilitat descrit per Hoggart, ni la societat estable de *Downton*

Abbey. La història que vaig escoltar tenia a veure amb la creixent influència econòmica i política de la classe obrera, especialment durant, i després de, la Segona Guerra Mundial, quan els obrers de fàbrica i els soldats es convertiren en «el poble», i esdevingueren cada vegada més importants en el debat polític i la cultura britànica. Però era també una història relacionada amb la idea de lluitar per tot el que s'havia aconseguit, ja fos fugint del servei domèstic en els anys vint, assegurant-se d'estar exercint activitats exemptes del servei militar per tal de no haver de lluitar en la guerra «dels altres» en els anys quaranta, o bé llançant corfes de taronja a Winston Churchill i esbrancant-lo quan apareixia en les pantalles de cinema a principis dels anys cinquanta, perquè el Partit Laborista era el que havia assegurat que la «guerra del poble» havia donat lloc a una «pau del poble» caracteritzada pel benestar i la plena ocupació. Malgrat les reformes de la postguerra, la història d'aquestes persones va ser també una història d'ira, que va deixar clar que la desigualtat de classes —i les humiliacions que causava— no va ser mai erradicada, i que va tornar amb ganes després del 1979.

El meu pare, Nigel, té una història diferent, però que els llibres d'història també han passat per alt. Es va criar a Kent com a fill únic. Després de la mort prematura de la seua mare, quan Nigel tenia huit anys, el seu pare va patir una crisi nerviosa i va quedar ingressat en una residència durant la resta de la seua vida. Nigel va haver de ser acollit. Com a conseqüència de l'estat del benestar de la postguerra, van assignar un assistent social professional al seu cas. Però les reformes del benestar promogudes pel govern laborista del 1945 estaven encara en els anys inicials, i la majoria dels xiquets que es trobaven en la situació de Nigel depenien de familiars que els acollissen, o bé eren enviats a residències de menors gestionades per organitzacions de voluntaris, com ara Barnado's. Nigel va tenir la sort que la seua assistenta social estava resolta a aconseguir que ell eludís el que, en prin-

cipi, havia de ser el seu destí. Ella va fer gestions per tal que ell pogués quedar-se en un petit hospital rural de la zona, justament uns pocs anys després que els serveis de salut haguessen quedat a la lliure disposició de tothom el 1948, gràcies a la Llei del Servei Nacional de Salut [National Health Service Act] dels laboristes. Finalment, Nigel va trobar una casa amb els seus avis, i, més avant, una tia i un oncle. L'amor que compartien per l'especulació financera, ja fos a través del joc —el seu avi, en morir, portava una nota d'un corredor d'apostes a la butxaca de darrere— o per mitjà d'estratègies comercials destinades a amassar una ràpida fortuna, revelava les fantasies d'un tipus de vida diferent i millor, no proporcionat per cap partit polític.

Com la majoria dels xiquets en l'anomenada «edat d'or» de la mobilitat social de la postguerra, Nigel va suspendre el seu examen *eleven-plus* [prova d'accés a l'ensenyament secundari] i va assistir a una escola secundària moderna [Secondary Modern School] fins als quinze anys. La meua mare i ell van deure la seua formació a camins diferents dels proporcionats per l'Estat. En el cas del meu pare, va ser pel moviment obrer: a finals de l'adolescència, es va convertir en treballador d'oficina de la Workers' Educational Association [WEA, o Associació per a l'Educació dels Treballadors], una organització per a l'ensenyament d'adults fundada per sindicalistes i socialistes el 1903. La WEA el va enviar al Ruskin College, una institució d'educació superior per a adults finançada per moviments sindicals a Oxford, en la qual va conèixer la meua mare. Després de deixar l'escola als setze anys, desil·lusionada pel que li havia d'oferir la seua Grammar School [institut d'ensenyament secundari al qual s'accedeix a través de proves selectives], Ruth havia entrat a treballar a les oficines de la Family Service Unit [FSU, o Unitat de Servei Familiar] de Leeds, una organització laboral de caràcter social que tenia l'objectiu de millorar les vides dels necessitats, en lloc de culpar-los de la situació difícil en què es trobaven. El treball de Ruth en aquell lloc i la seua im-

plicació en el Partit Laborista local a principis dels anys seixanta la van dur també a Ruskin. Cap dels meus pares no aspirava a ascendir en l'escala social i arribar a la classe mitjana: volien que les oportunitats de tothom milloressin, i tenien l'esperança de veure l'arribada d'una Gran Bretanya més igualitària, on la cultura i la vida de la classe obrera no fossin considerades inferiors de manera automàtica. Però no van idealitzar mai la vida de la classe obrera, ja que tots dos volien escapar-se de la pobresa i la incertesa de la seua infància.

Vaig fer recerques, debades, sobre el passat de la meua família quan vaig anar a la universitat a estudiar història, i vaig continuar fent-ne, infructuosament, al llarg de la dècada següent. Finalment, vaig adonar-me que era jo mateixa qui hauria d'escriure aquesta història. El que va començar com la història d'una família va acabar convertint-se en una història sobre la Gran Bretanya moderna, basada en les històries d'un munt de persones normals i corrents.³ Entre aquestes persones hi ha tant dones com homes, i tots ells parlen tant de les experiències de la infantesa com de la vida adulta, ja que la noció de classe, com a relació basada en les desigualtats del poder, afectava la vida més enllà de la fàbrica i de l'oficina. Winifred Foley, filla d'un sindicalista i nascuda el 1914, sabia que formava part de la classe obrera perquè va haver de canviar la casa pròpia pel servei domèstic als catorze anys. Frank Gogerty, nascut a Warwickshire el 1918, és una de les moltes persones d'aquest llibre que va experimentar canvis radicals en la seua vida al llarg del segle: als setze anys era un sensesostre, mentre que el 1940 era un pròsper mecànic de cotxes. Compartia la por, molt generalitzada, que la Segona Guerra Mundial acabés destruint tot allò per què ell havia treballat, però després va tornar a casa per a gaudir de la «pau del poble». Tot i que es mantingué pròsper en el Coventry de la postguerra, va continuar considerant-se part de la classe obrera perquè havia de treballar per a guanyar-se la vida. Betty Ennis es va criar a l'Iran i va venir a la Gran Bretanya el 1945;

orgullosa del seu nou habitatge públic en els anys cinquanta, va veure com el seu barri esdevenia un centre de privacions en els anys setanta, i en el tombant del mil·lenni va mantenir-se com a activista incansable en defensa dels seus residents.

Els qui van arribar a la majoria d'edat després de la guerra van experimentar més plaer i independència de joves, però van trobar restringida la seua llibertat arran de l'atur creixent i la inseguretat de finals de la dècada dels seixanta. Terry Rimmer, nascut el 1937 i pertanyent al moviment Teddy Boy, havia intercanviat el rock-and-roll per la rebel·lió en els piquets de la Ford Motor Company el 1968. Judy Walker, amant del *jive*, va fugir de Coventry en cerca d'aventures i se'n va anar a Sud-àfrica en els vibrants anys seixanta, només per a acabar tornant a un pis de lloguer municipal en els anys setanta, i a una vida com a activista comunitària.

Altres veus ens recorden que no hi va haver mai una edat d'or de la mobilitat social, i que lluitar per a ascendir en l'escala social no va ser mai fàcil, ni tan sols agradable. Entre aquestes veus hi ha la de Bill Rainford, que, si el 1969 es pensava que tenia una feina per a tota la vida, trenta anys després es va trobar que l'acomiadaven; i la de Paul Baker, que era fill d'un lleter i va esdevenir gerent financer, però que de vegades es demanava si el seu èxit compensava els sacrificis que va haver de fer per a abandonar els seus antecedents com a membre de la classe obrera. Ens arriben notícies de com tota aquesta gent, i centenars de persones més, van arribar a construir-se una vida pel seu compte, lluitant sovint en circumstàncies que, si haguessen depés d'elles, no haurien escollit mai.

Massa sovint, aquestes descripcions personals són menystingudes pel seu caràcter de «nostàlgia», de vegades per part d'historiadors bastant disposats, tanmateix, a fer servir els records de polítics o aristòcrates. És cert, sense cap dubte, que les històries que la gent ens ofereix sobre el passat queden emmarcades pel context en què són explicades. La majoria dels testimoniatges per-

sonals als quals recórrer van ser narrats, en els anys posteriors al 1979, per persones que eren conscients de viure a la Gran Bretanya de Thatcher, o amb el llegat dels anys huitanta, a saber, la fi de la plena ocupació i de bona part de les prestacions socials de postguerra. Aquest fet determina, per descomptat, les seues històries, ja que comparen allò que tenien en el passat amb allò que tenien després del 1979. Però fins i tot aquells que demanen disculpes pel fet de tenir «mala memòria» o «poca cultura» demostren una gran capacitat de recordar com era la vida aleshores, així com la manera en què podrien jutjar ara aquelles experiències del passat, amb el benefici —o no— de la distància temporal.

Les seues històries proven que la gent de classe obrera no va acceptar sempre els punts de vista dels polítics o dels patrons. De fet, al llarg del segle xx, les classes mitjanes i altes van mostrar una propensió a recrear-se en reminiscències del passat excessivament nostàlgiques que era més gran que la que mai van manifestar les persones de classe obrera, des dels patrons dels criats que es remuntaven als dies feliços en què tothom «coneixia el seu lloc» fins a les condemnes, en el segle xxi, d'una —en paraules de l'escriptor Andrew O'Hagan— «classe obrera [que] ja no era una classe obrera [...], persones que no anhelaven valors, sinó marques de moda i antenes parabòliques», i que formaven «la força més conservadora de la Gran Bretanya». D'acord amb aquest raonament, l'era de la classe obrera «respectable» havia acabat en els anys seixanta; en els huitanta, la gent s'havia tornat mandrosa a causa del benestar, cobdiciosa a causa del consumisme o arrogant a causa del sindicalisme, depenent de la perspectiva de l'escriptor.⁴ Però les històries de la gent corrent ens recorden que això no va ser mai ben bé així: no hi va haver cap edat d'or.

També ens recorden que la classe obrera no va ser mai completament homogènia. Si bé el gènere i la genealogia van marcar una diferència, també ho va fer la geografia. George Orwell va dir al seu llibre *The Road to Wigan Pier* [*El camí a Wigan Pier*], del 1937:

«A mesura que un viatja cap al nord, el seu ull, acostumat al sud o a l'est, no hi reconeix moltes diferències fins que no s'ha sobrepassat Birmingham. A Coventry, un es podria pensar que és a Finsbury Park [...], i entre totes les ciutats de les Midlands, s'estén una civilització de xalets indistingible de la que hi ha al sud.»⁵ La gent havia començat a traslladar-se a Coventry des del nord en cerca de feina, una tendència que continuaria després de la Segona Guerra Mundial, quan els immigrants d'Àsia i del Carib es van unir als gal·lesos, els irlandesos i els Geordies [miners de la regió de Tyne-side, al nord-est d'Anglaterra] als barris residencials de la ciutat, que estaven experimentant un procés d'expansió progressiva. «La meua ciutat és supersònica», va escriure el senyor J. McHugh al *Daily Mirror* quan, el 1968, la publicació va demanar als lectors que nominessin candidates al títol de «Boom City» [«Ciutat Més Pui-xant»] de la Gran Bretanya. «Nous centres comercials per a anar-hi a comprar. [...] Nous pisos i passos elevats. [...] Ara per ara, la nostra indústria automobilística està estancada, però observeu com, així i tot, també mirem cap avant.»⁶ Què hi farem: el 1981, quan el grup musical The Specials, nascut a Coventry, va publicar el seu single *Ghost Town* [*Ciutat fantasma*], la seua descripció lírica de l'aniquilació ocasionada per la desindustrialització va obtenir ressò a la seua ciutat d'origen. És una imatge que els residents de hui senten que resumeix els problemes de la ciutat, però no diu res de l'esperit de la seua gent.

Si retrocedim fins al 1933, Liverpool era més pobre i més fosc que Coventry, «com una ciutat en una novel·la victoriana força tenebrosa», d'acord amb l'escriptor J. B. Priestley. La classe obrera de la ciutat s'amuntegava en «habitatges suburbials». «Algunes cares que havien brillat durant una temporada als prostíbuls de l'era victoriana ara ens afitoraven amb la vista i murmuraven en veure'ns. Fins allà hi havien arribat Port Saïd i Bombai, Zanzíbar i Hong Kong. Les xiques ho manifestaven de manera prou clara.»⁷

A Liverpool, com en moltes poblacions i ciutats portuàries, els habitants de classe obrera no van ser mai exclusivament blancs o d'origen britànic. Al llarg d'aquest llibre, veurem que no hi va haver mai una «classe obrera blanca» homogènia, amb uns interessos i una identitat diferenciables dels dels britànics negres o els immigrants recents.

En els anys cinquanta, Liverpool ja no era un lloc tan popular per a establir-s'hi, ja que quantitats creixents de gent recorrien al pròsper sud i a les Midlands per a guanyar-se la vida. Posteriorment, la ciutat es va convertir en el lloc d'origen de la música *beat*, un centre dels vibrants anys seixanta fonamentat sobre les trajectòries dels Beatles, quatre «xicots corrents» de Liverpool. Però la pobresa no va desaparèixer mai, ja que la ciutat no es va beneficiar mai de les noves indústries manufactureres que proliferaven més a prop de Londres. «Liverpool no pateix d'amnèsia històrica», va remarcar el periodista John Pilger quan va visitar la ciutat en els anys noranta. «Tot i que els seus panteons del comerç d'esclaus i de l'era industrial havien estat adaptats per als turistes, i les llambordes, restaurades i desproveïdes de brutícia, el passat continua desafiadament en el present. Com a guardià de la sang, la suor i les llàgrimes de la gent corrent, Liverpool té pocs llocs que se li equiparen.»⁸

Les diferències entre Liverpool i Coventry posen en relleu la diversitat de la vida de la classe obrera a la Gran Bretanya del segle xx. La classe és una relació definida per un poder desigual, més que no un estil de vida o una cultura inalterable. No hi pot haver cap classe obrera «ideal» o «tradicional». En lloc d'això, hi ha individus que es veuen units per circumstàncies i experiències compartides. Les seues històries són el que *El poble* té la intenció d'explicar.

Aquest llibre comença el 1910 i acaba el 2010. Entre aquestes dates, les persones de classe obrera van experimentar una transformació social i política enorme. El 1910, disposaven de pocs

drets i oportunitats. Depenien d'ells mateixos i de les seues famílies, en una era d'escasses prestacions socials i alta desocupació. Fins als anys quaranta, la història de la classe obrera va ser, en gran mesura, una història de persones que lluitaven per la regulació més bàsica de les seues vides laborals, sovint infructuosament.

Hi va haver dos punts d'inflexió principals per a la classe obrera en el segle xx. El primer va ser la Segona Guerra Mundial. La terrible necessitat del treball del poble per a guanyar la guerra va donar a la classe obrera una nova importància. El poble mateix va assegurar que aquest fet es prolongués arribats els temps de pau, en votar, el 1945, a favor d'un govern laborista que va deixar un important llegat: un Servei Nacional de Salut [National Health Service], l'ensenyament gratuït, una seguretat social integral i la plena ocupació. El 1950, els fills i les filles de criats eren, gairebé de manera exclusiva, obrers de fàbrica o treballadors d'oficina, majoritàriament sindicalistes, i a tots se'ls va garantir una assistència social i una seguretat laboral, des del bressol fins a la sepultura.

Per més importants que fossen aquells anys de postguerra —i van marcar l'apogeu del poder polític i econòmic de les persones de classe obrera—, no van ser anys d'igualtat. Després del 1945, hi va haver governs successius que van presentar la Gran Bretanya com una meritocràcia, en la qual qualsevol podia ascendir en l'escala social amb treball intens i talent. Però només uns pocs podien aconseguir l'«èxit». Lluny de ser una «meritocràcia», en la qual qualsevol podia triomfar si treballava amb força, la Gran Bretanya de la postguerra va continuar sent una societat on el naixement importava més que no l'esforç.

Però els anys transcorreguts entre el 1940 i mitjan dècada dels setanta van ser un període prometedor i de relativa prosperitat, especialment atés el que va venir després. Ja que el segon punt d'inflexió va arribar el 1979, amb l'elecció del govern conservador de Margaret Thatcher. Com veurem més avant, les llavors de la marca particular d'individualisme que Thatcher va promoure

van ser plantades molt abans de la seua victòria electoral. A partir de finals de la dècada dels seixanta, la situació econòmica internacional es va anar tornant cada vegada més incerta, particularment després de la crisi del petroli del 1973. Tant els governs laboristes com els conservadors van anar trobant més i més difícil conciliar les demandes d'un increment constant dels beneficis per part dels proveïdors d'ocupació amb les de les persones de classe obrera que volien un habitatge decent, salaris adequats i, a mesura que passava el temps, alguna mena de participació en la manera com els seus llocs de treball i les seues comunitats eren gestionats. En els anys setanta, els governs successius van fer costat als patrons. I per bé que aquest període que precedeix el thatcherisme és important, el 1979 va ser un moment crucial, en el qual, per primera vegada en quaranta anys, l'escletxa entre els més rics i els més pobres va començar a ampliar-se ràpidament, i la Gran Bretanya va presenciar la caiguda de la classe obrera com a força econòmica i política.

La majoria de la gent d'aquest llibre no va esdevenir mai rica ni famosa. Hi ha una excepció: Viv Nicholson, la història de la qual és relatada en «interludis» distribuïts al llarg del llibre. El 1961, el marit de Vivian Nicholson va obtenir el premi més gran de la història de les travesses britàniques de futbol. Com és ben sabut, Viv va manifestar la seua intenció de «gastar, gastar i gastar» el que va guanyar; ho va fer, i a mitjan dècada dels setanta es va quedar arruïnada. He inclòs la història de Viv perquè és notablement diferent de la narrativa arquetípica de la classe obrera «tradicional», que malda bé per la respectabilitat, bé per la revolució. En aquest llibre em demane com es pot veure afectada la nostra comprensió del segle xx si posem altres grups en aquesta història: criats, estudiants, votants conservadors i immigrants. No és una descripció romàntica ni triomfalista. No ens cal que les persones de classe obrera siguen herois revolucionaris o veïns servicials per tal de remarcar que la desigualtat és perjudicial i injusta. Vaig comen-

çar aquest llibre perquè no vaig poder trobar els relats d'aquestes persones de classe obrera en l'historial acreditat del segle xx, ni tampoc els vaig poder descobrir en cap dels mites idealitzats de la classe obrera promoguts per polítics i acadèmics d'esquerres, o per treballadors compromesos amb les organitzacions benèfiques. Les persones sobre les quals escric no van ser víctimes indefenses de la pobresa que necessitaven que altres parlessen per elles. Igual que Viv, tenien les seues veus i idees pròpies.

He anomenat aquests fragments de la vida de Viv «interludis» a fi de distingir-los en forma i contingut dels capítols més substantius. Estan inspirats en l'autobiografia de Viv i en informacions periodístiques, i compten amb el suport d'altres testimoniatges i fonts personals que tornen a enllaçar la història de Viv amb els temes d'abast més ampli del llibre.⁹ Entreteixeixen la història més àmplia i pública explicada per mi amb una experiència més privada i personal que mostra que la classe té a veure tant amb els sentiments personals com amb l'activisme públic.

La vida de Viv ofereix, sota una forma exagerada i ben aparent, una versió del que va experimentar la classe obrera. Entre el 1910 i el 1945, la classe obrera va passar de ser pobre a ser pobre. No tots volien convertir-se en gent respectable, a diferència del que esperaven ingènuament els investigadors socials de classe mitjana: molts volien quedar lliures de carències i d'ansietat, i van traure profit de la poca seguretat o crèdit financer de què van disposar per a passar una bona estona quan poguessen. Anhelaven les coses bones de la vida, i després de la Segona Guerra Mundial, se'ls va motivar perquè ho continuessen fent. Fins i tot quan aconseguien vacances i cases, es quedaven a la part inferior de l'escala política i econòmica. La riquesa, la formació i les xarxes heretades continuaven sent importants i influents; els augments salarials sobtats, un sou mínim o fins i tot un premi inesperat en les travesses no podien tancar la bretxa social. En els anys huitanta, els bons temps van arribar a la fi. El govern va acusar

la gent de provocar el seu propi retorn a la pobresa a causa de la seua cobdícia i irresponsabilitat. Però igual que Viv, que com a pensionista afirma, amb actitud desafiadora, que en ella «no hi ha remordiments», moltes d'aquestes persones es neguen a renunciar a la seua identitat de classe obrera.

He mirat d'escriure una història esperançadora. La majoria del poble britànic continua identificant-se hui com a classe obrera. Enmig d'una recessió, la majoria de les persones, independentment de si s'identifiquen a si mateixes com a classe obrera o no, són perfectament conscients que l'economia importa, i també del fet que aquell qui té el poder econòmic, així com allò a què l'aplica, marquen una diferència profunda en la qualitat de les nostres vides. Com veurem més avant, molta gent posa en dubte la noció que sosté que els interessos individuals són els que imperen, que qualsevol pot tenir èxit si treballa i s'hi esforça amb afany, i que aquesta societat no pot millorar. Els qui van guanyar guerres, van obtenir una educació contra tot pronòstic, van lluitar per uns drets laborals millors i van treballar amb intensitat per donar als seus fills el millor inici possible, només per veure'ls incorporar-se, més avant, a les cues de l'atur, posen èmfasi en el fet que la vida no ha estat sempre així, i que pot canviar una altra vegada.

Notes

1. E. P. Thompson, *The Making of the English Working Class* (Harmondsworth, segona edició, 1968).

2. Xifres d'A. H. Halsey i J. Webb (eds.), *Twentieth-Century British Social Trends* (Oxford, 2000), pp. 99 i 125.

3. Aquestes han estat extretes d'autobiografies publicades i de relats orals i entrevistes sociològiques inèdites. En la bibliografia es donen els detalls complets dels llocs on es van efectuar aquestes entrevistes. Les que vam dur a terme jo o Hilary Young —segons s'indica més avall— han estat posades a la nostra disposició pels autors. Totes les entrevistes dutes a terme per Hilary Young són citades la primera vegada que apareixen en aquest llibre, però no les vegades posteriors. S'ha operat així a fi d'evitar d'atapeir el text de notes.

4. Andrew O'Hagan, «What Went Wrong with the Working Class? The Age of Indifference», *Guardian*, Saturday Review (10 de gener de 2009), p. 2.

5. G. Orwell, *The Road to Wigan Pier* (Londres, 1937), p. 94.

6. «The Boom Cities», *Daily Mirror* (4 de gener de 1967), p. 5.

7. J. B. Priestley, *English Journey: Being a Rambling but Truthful Account of What One Man Saw and Heard and Felt and Thought during a Journey through England during the Autumn of the Year 1933* (Londres, 1934), p. 239.

8. J. Pilger, *Hidden Agendas* (Londres, 1998), pp. 334-335.

9. V. Nicholson i S. Smith, *Spend, Spend, Spend* (Londres, 1977). Aquest llibre va ser publicat per a traure profit de la publicitat generada al voltant de l'obra homònima de Jack Rosenthal,

que dramatitzava la vida de Viv. No proporcione referències de les pàgines del llibre, però sí que proporcione les referències completes de la resta de les fonts citades en els interludis. La informació obtinguda de l'autobiografia ha estat comparada amb altres fonts d'informació, incloses diverses entrevistes de premsa a Viv i la seua família, i registres d'habitatge i educació de Castleford.